

IR. H. VAN NES

Directeur Waterleidingmij „Drenthe“:

Voor de vierde maal: Afschrijvingsmethoden bij het waterleidingbedrijf

In zijn weerwoord (*H₂O* (1) 1968, nr. 17) op de door mij geuite kritiek en gestelde vragen (*H₂O* (1) 1968, nr. 15) komt drs. H. G. Hausmann al tot een heel wat genuanceerder betoog over afschrijvingsmethoden bij het waterleidingbedrijf dan in zijn eerste artikel over dat onderwerp (*H₂O* (1) 1968, nr. 14). Veel van zijn weerwoord wordt echter ingenomen door een — dit maal uitgebreide — schildering van de economische karaktertrekken van het waterleidingbedrijf en door de beschrijving van wat onder technische en economische levensduur wordt verstaan. Aan beider soort uiteenzettingen had ik — en naar ik aannem de meesten van de lezers van *H₂O*, die zich met deze materie bezig houden — geen behoefte. Daarvoor heb ik lang genoeg in dit vak meegelopen.

Bij dit deel van het betoog van Hausmann wil ik slechts één opmerking maken, te weten het hanteren van de nog steeds onbewezen (en m.i. onbewijsbare) stelling dat de overheid geen winst mag maken. Afgezien van het feit dat deze stelling in de praktijk niet wordt nageleefd — men zie alleen maar de veelvuldige winstonttrekkingen aan overheidsbedrijven, soms gecamoufleerd via buitenbelastingen, recognities e.d., soms openlijk — is bij voorbaat niet te stellen dat de taak van de overheid slechts op niet-winstgevende basis mag worden volvoerd. Of een bepaalde activiteit door particulieren dan wel door de overheid zal worden verricht is een vraag van doelmatigheid, de nagestreefde doeleinden in aanmerking genomen. Maar als eenmaal geconcludeerd is, dat de overheid een bepaalde functie zal uitoefenen, is daarbij nog helemaal niet gezegd, dat geen winst mag worden gemaakt. Dat hangt van een geheel complex van overwegingen af en daarover beslissen politici, die daarbij behalve economische ook allerlei andere overwegingen een rol laten spelen. Zo kan men bij de eerste aanhaling door Hausmann uit het proefschrift van mr. G. A. Günther uit 1934: „De drinkwatervoorziening dient uitsluitend te geschieden in het belang der belanghebbende gemeenten” zonder meer de aantekening plaatsen, dat dat belang heel goed het maken van winst in- en niet uitsluit. Hausmann moet nog maar eens de gedachten van prof. dr. W. Drees jr. nalezen, die op 2 november 1967 ter gelegenheid van drie jubilea te Eindhoven zijn uitgesproken¹⁾.

Of monopolies al dan niet regel zijn in onze maatschappij werd door mij niet gesteld. Ze zijn er en ook in die situaties is een juiste kostprijsbepaling dwingende noodzaak. Dat was het punt van mijn betoog. En daarom had mijn vraag aan Hausmann, hoe monopolisten in de vrije sector hun afschrijvingen berekenen, hem niet onverschillig mogen laten, zomin als Hausmann een beantwoordig van mijn twee daaraanvoerafgaande vragen overbodig had mogen achten.

Bij de rest van het algemene deel van Hausmann's laatste betoog zouden meerdere op- en aanmerkingen zijn te maken. Ik zie daarvan af, omdat dat betoog en dus ook de daarbij te plaatsen notities aan de kern van het onderhavige vraagstuk voorbijgaan en omdat anders deze discussie een steeds grotere woordenomvang dreigt aan te nemen. Ik beperk mij derhalve tot dat wat Hausmann over het vraagstuk zelf nog heeft gesteld.

Sprekend over het gevolg van het invoeren van het afschrijvingsstelsel overeenkomstig de economische levensduur, nl. een prijsverhoging of een navordering (maar over een navordering heb ik nergens gesproken), komt Hausmann nu met een psychologisch bezwaar en dat alleen nog maar ten aanzien van het opleggen van een navordering. Voor mij behoort hij helemaal niet zo ver te gaan en zijn de prak-

tische bezwaren tegen navorderingen al voldoende om ooit over de toepassing daarvan te pikeren. Van mij, of ik nu een waterleidingdirecteur of een „waterleidingdirecteur” genoemd mag worden, hoeft Hausmann geen pleidooi te verwachten voor het opleggen van navorderingen en in dit opzicht hoeft hij dus geen eigen mening prijs te geven. Wel pleit ik ervoor dat een econoom, die onder de vlag van het Rijksinstituut voor Drinkwatervoorziening publiceert, een mening prijs geeft die geweld doet aan economische principes, die o.m. inhouden: een juiste kostprijsbepaling en een mede daarop gebaseerd tarievenbeleid, waarheidsgetrouwe balans en juiste exploitatierekeningen.

In zijn verdere betoog komt Hausmann via een dit keer zeer lange omweg tot een niet eerdergenoemd bezwaar tegen de vervanging van economisch versleten activa door waterleidingbedrijven, te weten de repercussies daarvan op het gehele overige economische gebeuren via een vermeend te groot beslag door onze branche op de schaarse produktiemiddelen en de daaruit voortvloeiende prijsstijgingen. Om dat te vermijden moeten we die activa derhalve in bedrijf houden, „hetgeen — erkent Hausmann — met belangrijk hogere kosten gepaard gaat”.

Een dergelijke redenering gaat mij veel te ver. Het water moet nodeloos duur worden verkocht om prijsstijgingen elders (van auto's, televisietoestellen, machinaal gebakken brood, bronputten, pompgebouwen, leidingmaterialen, pompen e.d.) te voorkomen. Ik ben bereid ruime verantwoordelijkheden te dragen maar niet een dergelijke, die Hausmann de waterleidingbeheerders toedenkt. In die maatschappij van ons, waarvan volgens Hausmann de vrije mededinging de hoeksteen vormt, mag dan ook wel een vrije mededinging onder de kopers, met inbegrip van de waterleidingbeheerders, op de markt van produktiemiddelen worden geclaimd. En met dit hele verhaal ontwijkt Hausmann een antwoord op mijn opmerking over de positie van de waterleidingdirecteur, die, zoals ik het eerder stelde, „van zijn bazen geen winst mag maken maar het van zijn boekhouder moet en van zijn bazen kostenbesparend actief moet zijn maar niet mag van zijn boekhouder”.

In die zin heb ik het tegenstrijdige in Hausmann's denkwijze trachten neer te leggen. Economisch handelen betekent vervanging van activa als ze economisch versleten zijn en vergt dus afschrijving op basis van economische levensduur. Voortgaande afschrijvingen op afgedankte maar nog niet afgeschreven activa eisen het maken van winst.

Of nog anders gezegd: Afschrijving op basis van de langst veronderstelde technische levensduur is alleen mogelijk als in economisch opzicht winst is of zal worden gemaakt en dat is in strijd met het door Hausmann als axioma gestelde kostendekkend principe.

Tegen het einde en als afronding van zijn betoog legt Hausmann een niet bewezen verbinding tussen de afschrijvingsmethode op basis van economische levensduur en de noodzaak in dat geval de balanswaardering op de vervangingswaarde te baseren. Daartegenover wordt de afschrijving op basis van technische levensduur gekoppeld aan de balanswaardering op historische kostprijs. Uit het vrijwel niet voorkomen in Nederland van balansopstellingen op basis van de vervangingswaarde (en dan nog dikwijls gegrond op reeds enige jaren oude herwaarderingen) concludeert Hausmann tot het vrijwel niet toepassen van de volgens hem er onlosmakelijk mee verbonden afschrijving op basis van economische levensduur. Het uitgangspunt van deze bewijsvoering is echter foutief en het daaruit afgeleide bewijs dus van onwaarde. Afschrijven en balanswaardering zijn twee afzonderlijke zaken. Bij de voor ieder van beide sectoren genoemde twee verschillende methodieken zijn vier verschillende combinaties mogelijk. Twee daarvan, nl. die

¹⁾ „Tarievenpolitiek en investeringen in openbare nutsbedrijven” Symposium gemeentebedrijven Eindhoven, 2 november 1967.

waarin de afschrijving op basis van technische levensduur voorkomt (voorzover langer dan de economische levensduur) zijn in strijd met de eisen van goed beheer. Resteren de twee anderen: Afschrijvingen (volgens economische levensduur) op basis van historische kostprijs of op basis van vervangingswaarde.

De keuze uit deze twee resterende mogelijkheden is een in de economie nog lang niet volgeschreven hoofdstuk apart. Minister v. d. Brink schreef er in het begin van de 50-er jaren aan, toen hij de electriciteitsproducenten toestemming gaf op basis van vervangingswaarde af te schrijven en de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid schreef er aan, toen hij in de subsidieformule voor de onrendabele en super-onrendabele gebieden de historische kostprijs invulde. (De gevolgen ervan kwamen dan ook ten laste van de verbruikers respectievelijk ten goede aan de staat!) Op-eenvolgende ministers van Financiën hebben fiscale paragrafen aan dit hoofdstuk toegevoegd en de huidige directeur van het Centraal Bureau voor Verificatie en Financiële Adviezen der Vereniging van Nederlandse Gemeenten, J. W. van Dreven, schreef eraan in het gedenkboek dat de Waterleiding Maatschappij „Overijssel” bij zijn 25-jarig bestaan uitgaf.

De balanswaardering van de activa is de keerzijde van de financiering die onder de passiva is te vinden. Of die waardering op basis van vervangingswaarde of op basis van historische kostprijs moet geschieden is voor de overheidsbedrijven nog volop in discussie. In dat opzicht nemen wij wel een aparte plaats in het economisch bestel in. Maar niet ten aanzien van de methode van afschrijving.

In de op een na laatste alinea geeft Hausmann blijk mijn

twijfel aan zijn aanvankelijke stelling, dat de afschrijvingen in onze bedrijfstak vrijwel uitsluitend op technische levensduur zijn gebaseerd, te onderschrijven, omdat hij betwijfelt „of bij het waterleidingbedrijf de economische en technische levensduur zo veel van elkaar zouden afwijken als gewoonlijk verondersteld wordt”. Als ik aan het woordenspel voorbij ga, constateer ik met genoegen, dat wij elkaar op dit punt beginnen te vinden.

Op het eind van zijn verdediging haalt Hausmann de laatste alinea van zijn eerste artikel aan waarin hij schreef, dat er „weinig of geen argumenten zijn te vinden, die een wijziging van het bij waterleidingbedrijven gevolgde systeem van afschrijving op basis van technische levensduur zouden rechtvaardigen” en meent Hausmann het redelijk te achten deze conclusie na zijn voorgaand betoog te handhaven.

Het zal duidelijk zijn dat ik die houding onredelijk vind. In zijn verweer is op de kernpunten van mijn bezwaren niet ingegaan, zijn nieuwe argumenten van psychologisch- en macro-economisch karakter naar voren gebracht, die m.i. niet terzake doen, en wordt tenslotte toegegeven dat er een gering verschil in resultaten tussen beide methoden bestaat. Dan kan er ook geen sprake zijn van onaanvaardbare gevolgen voor de tarieven. In zijn eerste artikel is de bovenaangehaalde conclusie op twee plaatsen echter anders geformuleerd. Hausmann spreekt ook, in de summary, van „insurmountable inconveniences” wat een letterlijke vertaling bedoelt te zijn van de in de tekst gebruikte woorden „onoverkomelijke bezwaren”. Die zware woorden worden nu niet meer gehanteerd. Zijn ze misschien in economisch opzicht toch onbruikbaar gebleken? In dat geval is mijn advies: afschrijven en het verlies nemen.